

1936 р. до Інституту українського фольклору надійшов особистий архів Порфира Денисовича Мартиновича, який нині зберігається в Архівних наукових фондах рукописів і фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського. З цих матеріалів сформовано величезний за обсягом (1 417 одиниць зберігання, які містять 46 278 архівних аркушів) і не менш вагомий за цінністю інформації фонд (ф. 11), хронологічний діапазон документів якого охоплює понад століття — 1808—1933 рр. Крім об'ємного сімейного архіву, збереженого П. Мартиновичем, листування, щоденників, власних творів, цей фонд містить і 16 650 архівних аркушів фольклорних матеріалів та етнографічних спостережень.

Продовжуючи знайомити читачів нашого часопису з епістолярною спадщиною П. Мартиновича, публікуємо його листування з Гнатом Хоткевичем, стосунки з яким ґрунтувалися на їхньому обопільному інтересі до кобзарства.

Лист Г. Хоткевича (ф. 11, од. зб. 245) не датований, і на штемпелях конверта дата теж не прочитується, але, виходячи з відповідей П. Мартиновича, припускаємо, що він був написаний 1932 р. Лист написано синім чорнилом на пожовклому аркуші лінованого паперу (22 x 18 см), чорнило вигорає.

Відповіді П. Мартиновича зберігаються в фонді Інституту українського фольклору (ф. 8, од. зб. 310, арк. 11—18; арк. 12а — конверт) серед листування Г. Хоткевича. Тобто ми маємо унікальну можливість запропонувати увазі читачів не чернетки, а власне оригінали відправлених Порфирієм Денисовичем листів.

Перший лист, написаний чорним чорнилом на двох аркушах (18,5 x 27) — це відповідь на поданий до публікації лист Г. Хоткевича.

Другий лист, який містить багато спогадів про кобзарів, був початий 21 вересня (за старим стилем) 1932 р. і закінчений 12 грудня цього ж року. Тому лист розривається да-

тами і дуже великий за обсягом — 6 аркушів (21,5 x 31), списаних дрібним почерком з обох боків. З цього листа видно, що батько П. Мартиновича і дід (по материнській лінії) Кирило Ольшанський не тільки любили і цікавились кобзарством, але й були в дружніх стосунках з багатьма кобзарями. Тож П. Мартинович, для якого вивчення кобзарських обрядів було сферою найбільшого зацікавлення ще з дитинства, для кобзарів був не сторонньою особою, а своєю людиною, що розширювало його можливості як записувача. П. Мартинович був першим, хто зацікавився не лише репертуаром кобзарів і лірників, але і їхніми звичаями та таємною мовою.

Тому цілком логічним видається поєднання в публікації листування із записаним П. Мартиновичем полтавським варіантом “одклінщини” та “визвілку” — обрядів, які проводились по закінченню навчання кобзаря чи лірника у майстра. Запис зроблено від лірника Миколи Дорошенка в 1885 р. (ф. 11, од. зб. 591, арк. 1–4). До нього самим П. Мартиновичем приєднані примітки, які стосуються перебігу обряду, а також назви днів у сліпців, записані від кобзаря Хведора Гриценка. Подаємо також фото з архіву П. Мартиновича і фото Г. Хоткевича (ф. 14–5, од. зб. 195).

Зберігаємо авторське написання слів й пунктуацію. Знімаємо “ъ” у кінці слів, а позначену твердим знаком роздільність вимови передаємо через апостроф. Вживані Мартиновичем графеми “ы”, “и”, сполучення “йи”, “йе” передаємо сучасними українськими літерами “и”, “і”, “ї”, “є”.

Тексти написані досить розбірливо. Там, де ми не впевнені в точності прочитання слів, подаємо їх у квадратних дужках. У другому листі П. Мартиновича на згині останнього аркуша текст витерся, і декілька слів прочитати не вдалося.

Для кращого сприйняття тексту нами упорядковано розміщення авторських приміток до запису “Одклінщини і визвілку”.

Матеріал до публікації підготували О. Рубан, С. Ситник.

Листування П. Мартиновича з Г. Хоткевичем

[1932]

Високоповажаний Порфіріє Денисовичу!

Через бандуриста Коронного Ви були ласкаві передати мені частину своєї переписки з Горленком. Саме зараз я пишу книжку про бандуру спеціально (так буде й називатися “Бандура”), але очевидно торкнуся й бандуристів. І ота Ваша переписка — се такий многовартний матеріал, якому й ціни неможна зложити.

Але от що. В заголовку помічено, що листування обійматиме період 1885–1896 роки. А в присланій відбитці тільки один 1885 рік. То будьте ласкаві відповісти — яка доля слідуєчих років? Чи той матеріал знаходиться у Вас чи у кого іншого. Як що у Вас, то чи не були би Ви ласкаві прислати мені його на де-

який, дуже короткий, час — я би використав його для однієї книжки (між іншим я дам там можливо повний список, хронологічний, усіх кобзарів, перші відомості про яких сягають XVI віку).

Будьте ласкаві не відмовте відповісти де те Ваше листування. Або може у Вас ще є що подібне, то чи не були би Ви ласкаві прислати. Будьте певні, що повернется все Вам в найбільшій порядку і в найскоршій часі. А потім в моїй книжці то все спопуляризується широко, бо то книжка буде приступно написана, для широкого вжитку. До речі — чи передав Вам Коронний мою книжку “Музичні інструменти українського народу”?

Ще раз прошу ласки відповісти. Адреса Харків. вис. Високий, 10-та вул.

Сердечно здоровляю

Г. Хоткевич.